

sacrilega divisione, importunitatem nostræ circa te dilectionis diutius sustinere.

X. Attendis enim et sæpe repetis, sicut audio, quod in Evangelio scriptum est, recessisse a Domino septuaginta discipulos, et arbitrio suæ malæ atque impiæ discessionis fuisse permissos, cæterisque duodecim, qui remanserant, fuisse responsum, « Numquid et vos vultis » ire¹? » Et non attendis, quia tunc primum Ecclesia novello germine pullulabat, nondumque in ea fuerat completa illa prophetia, « Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient illi². » Quod utique quanto magis impletur, tanto majore utitur Ecclesia potestate, ut non solum invitet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tunc Dominus significare volebat, qui quamvis haberet magnam potestatem, prius tamen elegit commendare humilitatem. Hoc et in illa convivii similitudine satis evidenter ostendit, ubi misit ad invitatos, et venire noluerunt, et ait servo, « Exi in plateas et vicus » civitatis, et pauperes et debiles et cæcos et claudos » introduc huc. Et ait servus domino, Factum est ut » imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo, » Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur » domus mea³. » Vide nunc quemadmodum de his, qui prius venerunt, dictum est, « Introduc huc, » non dictum est, compelle. Ita significata sunt Ecclesiæ primordia ad hoc crescentis, ut essent vires etiam compellendi. Proinde quia oportebat ejus jam viribus et magnitudine roborata etiam compelli homines ad convivium salutis æternæ, posteaquam dictum est, « Factum » est quod jussisti, et adhuc est locus; Exi, inquit, in » vias et sepes, et compelle intrare. » Quapropter si ambularetis quieti extra hoc convivium salutis æternæ et

¹ Joan. VI, 68. — ² Psal. LXXI, II. — ³ Luc. XIV, 21.

sanctæ unitatis Ecclesiæ, tanquam in viis vos inveniremus; nunc vero quia per multa mala et sæva quæ in nostros committitis, tanquam spinis et asperitate pleni estis, vos tanquam in sepibus invenimus, et intrare compellimus. Qui compellitur, quo non vult cogitur; sed cum intraverit, jam volens pascitur. Cohibe itaque tam iniquum et impacatum animum, ut in vera Ecclesia Christi invenias salutare convivium.

EPISTOLA CLXXIV¹.

Domino beatissimo et sincerissima charitate venerando, sancto fratri et consacerdoti Papæ AURELIO, AUGUSTINUS in Domino salutem.

Augustinus Aurelio Carthaginiensi episcopo transmittens libros de Trinitate, absolutos demum, secundum ipsius Aurelii aliorumque desiderium, et emendatos.

DE Trinitate, quæ Deus summus et verus est, libros juvenis inchoavi, senex edidi. Omiseram quippe hoc opus, posteaquam comperi præreptos mihi esse sive subreptos antequam eos absolverem, et retractatos, ut mea dispositio fuerat, expolirem. Non enim singillatim, sed omnes simul edere ea ratione decreveram, quoniam præcedentibus consequentes inquisitione proficiente nectuntur. Cum ergo per eos homines (quia priusquam vellem ad quosdam illorum pervenire potuerunt) dispositio mea nequivisset impleri, interruptam dictationem reliqueram, cogitans hoc ipsum in aliquibus meis scriptis conqueri, ut scirent, qui possent, non a me fuisse eosdem libros

¹ Ex 8. Tomo Benedict. præfixa libris de Trinit. quæ au em 174 erat, nunc 238.

editos, sed ablatos priusquam mihi editione mea digni viderentur. Verum multorum fratrum vehementissima postulatione, et maxime tua jussione compulsus, opus tam laboriosum, adjuvante Domino, terminare curavi: eosque emendatos non ut volui, sed ut potui, ne ab illis, qui subrepti jam in manus hominum exierant, plurimum discreparent, venerationi tuæ per filium nostrum condiaconum charissimum misi, et cuicumque audiendos, describendos, legendosque permisi: in quibus si servari mea dispositio potuisset, essent profecto etsi easdem sententias habentes, multo tamen enodatiores atque planiores, quantum rerum tantarum explicandarum difficultas et facultas nostra pateretur. Sunt autem qui primos quatuor vel potius quinque etiam sine procemiis habent, et duodecim sine extrema parte non parva: sed si eis hæc editio potuerit innotescere, omnia si voluerint et valuerint, emendabunt. Peto sane ut hanc Epistolam, seorsum quidem, sed tamen ad caput eorumdem librorum jubeas anteponi. Vale. Ora pro me.

EPISTOLA CLXXV¹.

Domino beatissimo et honorandissimo, sancto fratri INNOCENTIO AURELIUS, NUMIDIUS, RUSTICIANUS, FIDENTIANUS, EVAGRIUS, ANTONIUS, PALATINUS, ADEODATUS, VINCENTIUS, PUBLIANUS, THEASIVS, TUTUS, PANNONIUS, VICTOR, RESTITUTUS, RUSTICUS, FORTUNATIANUS, alius RESTITUTUS, AMPELIUS AMBIVIVS, FELIX, DONATIANUS, ADEODATUS, OCTAVIUS, SEROTINUS, MAJORINUS, POSTHUMIANUS, CRISPULUS, VICTOR, alius VICTOR, LEUCIUS, MARIANUS, FRUCTUOSUS, FAUSTINIANUS, QUODVULTDEUS, CANDORIUS, MAXIMUS, MEGASIVS, RUSTICUS, RUFINIANUS, PROCULUS, SEVERUS, THOMAS, JANUARIUS, OCTAVIANUS, PRÆTEXTATUS, SIXTUS, QUODVULTDEUS, PENTHADIUS, QUODVULTDEUS, CYPRIANUS, SERVILIUS, PELAGIANUS, MARCELLUS, VENANTIUS, DIDYMUS, SATURNINUS, BIZACENUS, GERMANUS, GERMANIANUS, INVENTIUS, MAJORINUS, INVENTIUS, CANDIDUS, CYPRIANUS, ÆMILIANUS, ROMANUS, AFRICANUS, MARCELLINUS, et cæteri qui in Concilio ecclesiæ Carthaginensis affuimus.

Patres Concilii Carthaginensis Innocentio pontifici Romano de actis adversus Pelagium et Cælestium.

I. CUM ex more ad Carthaginensem ecclesiam solemniter venissemus, atque ex diversis causis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis litteras sanctorum fratrum et consacerdotum nostrorum dedit Herotis et Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam. His ergo lectis Pelagium et Cælestium auctores argui nefarii prorsus, et ab omnibus nobis anathemandi erroris advertimus. Unde fac-

¹ Alias xc. quæ autem 175 erat, nunc 239. — Scripta an 416.

tum est, ut recensendum peteremus, quid ante ferme quinquennium super Cœlesti nomine hic apud Carthaginem fuerit agitatum. Quo recitato, sicut ex subditis advertere poterit sanctitas tua, quamvis et judicatio manifesta constaret, qua illo tempore episcopali judicio excisum hoc tantum vulnus ab Ecclesia videretur: nihilominus tamen id communi deliberatione censuimus, hujusmodi persuasionis auctores, quamvis et ad Presbyterium idem Cœlestius postea pervenisse dicatur, nisi hæc apertissime anathemaverint ipsos anathemari oportere, ut si ipsorum non potuerit, saltem eorum qui ab eis decepti sunt vel decipi possunt, cognita sententia quæ in eos lata est, sanitas procuretur.

II. Hoc itaque gestum, Domine frater, sanctæ charitati tuæ intimandum duximus, ut statutis nostræ mediocritatis etiam apostolicæ Sedis adhibeatur auctoritas, pro tuenda salute multorum, et quorundam perversitate etiam corrigenda. Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis, ut non defendendo, sed potius in superbiam sacrilegam extollendo liberum arbitrium, nullum relinquunt locum gratiæ Dei, qua Christiani sumus, qua et ipsum nostræ voluntatis arbitrium vere fit liberum, dum a carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur, dicente Domino, « Si vos Filius liberaverit, tunc » vere liberi eritis¹; » quod auxilium fides impetrat, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Isti autem asserunt, sicut a fratribus, qui etiam eorum libros legerunt, cognovimus, in eo Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei possit implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in litteris datam, Eandem quo-

¹ Joan. viii, 36.

que legem ad gratiam Dei pertinere, quod illam Deus in adiutorium hominibus dedit¹.

III. Illam vero gratiam, qua ut dictum est, Christiani sumus, cujus Apostolus prædicator est, dicens, « Con- » delector enim legi Dei secundum interiorem hominem: » video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me sub lege peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo: quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum², » nolunt omnino cognoscere; sed nec aperte quidem oppugnare audent: sed quid aliud agunt, cum hominibus animalibus non percipientibus quæ sunt Spiritus Dei persuadere non cessant, ad operandam perficiendamque justitiam et Dei mandata complenda, solam sibi humanam sufficere posse naturam? non attendentes quod scriptum est, « Spiritus » adjuvat infirmitatem nostram³: » et, « Non volentis, » neque currentis, sed miserentis est Dei⁴: » et, « Quod » unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter » alterius membra, habentes dona diversa secundum » gratiam quæ data est nobis⁵; » et, « Gratia Dei sum » id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit; sed » abundantius omnibus illis laboravi; non ego autem, » sed gratia Dei mecum: et, Gratias Deo, qui dedit » nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum⁶: » et, « Non quia idonei sumus cogitare aliquid » quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo » est: » et, « Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut eminentia virtutis sit Dei, et non ex nobis⁷: » et innumerabilia talia, quæ de Scripturis omnibus si colligere velimus, tempus non sufficit. Et veremur ne

¹ Isaï. viii, 20, juxta lxx. — ² Rom. vii, 22. — ³ Id. viii, 26. — ⁴ Id. ix, 16. — ⁵ Id. xii, 5. — ⁶ I Cor. xv, 10 et 57. — ⁷ 2 Cor. iii, 4-7.

apud te ista ipsa commemorando, quæ majore gratia de Sede apostolica prædicas, inconvenienter facere videamur. Sed ideo facimus, quia eo quo infirmiores sumus, quaquaversum quisque nostrum verbo Dei prædicando putatur attentior, crebrius eos patimur in nos et audacius insurgentes.

IV. Si ergo Pelagius episcopalibus Gestis¹, quæ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuæ venerationi juste visus fuerit absolutus; error tamen ipse et impietas, quæ jam multos assertores habet, per diversa dispersos, etiam auctoritate apostolicæ Sedis anathemanda est. Consideret enim sanctitas tua, et pastoralibus nobis compatiatur visceribus, quam sit pestiferum et exitiale ovibus Christi, quod istorum sacrilegas disputationes necessario consequitur, ut nec orare debeamus ne intremus in tentationem, quod Dominus et Discipulos monuit, et posuit in oratione quam docuit²: aut ne deficiat fides nostra, quod pro apostolo Petro se rogasse ipse testatus est³. Si enim hæc possibilitate naturæ, et arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non ea videat a Domino inaniter peti, et fallaciter orari, cum orando poscuntur quæ naturæ nostræ jam ita conditæ sufficientibus viribus obtinentur? Nec debuisse dicere Dominum Jesum, « Vigilate et orate; » sed tantummodo, « Vigilate, ne intretis in tentationem: » nec beatissimo Petro primo Apostolorum, « Rogavi pro te, » sed moneo te, vel impero ac præcipio, « Ne deficiat fides » tua. »

V. Contradicatur etiam istorum contentione benedictionibus nostris, ut incassum super populum dicere videamur, quidquid eis a Domino precamur, ut recte ac pie vivendo illi placeant; vel illa quæ pro fidelibus pre-

¹ Diospolitanae synodi. — ² Matth. vi, 13. — ³ Luc. xxi, 32.

catur Apostolus, dicens, « Flecto genua mea ad Patrem » Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in » cœlis et in terra nominatur, ut det vobis secundum » divitias gloriæ suæ virtute corroborari per Spiritum » ejus¹. » Si ergo voluerimus benedicendo super populum dicere; « Da illis, Domine, virtute corroborari per » Spiritum tuum: » istorum nobis disputatio contradicit, affirmans negari liberum arbitrium, si hoc a Deo poscitur, quod in nostra est potestate. « Virtute enim corroborari si volumus, inquiunt, possumus ea possibilitate naturæ, quam nunc non accipimus, sed cum crearemur accepimus. »

VI. Parvulos etiam propter salutem, quæ per Salvatorem Christum datur, baptizandos negant, ac sic eos mortifera ista doctrina in æternum necant, promittentes etiamsi non baptizentur, habituros vitam æternam, nec pertinere ad eos, de quibus Dominus ait, « Venit » enim filius hominis quærere et salvare quod perierat²: » quia « Isti, inquiunt, non perierant, nec est quod in eis salvetur, vel tanto pretio redimatur: quia nihil est in eis vitiatum, nihil tenetur sub diaboli potestate captivum, nec pro eis fusus est sanguis, qui fusus in remissionem legitur peccatorum³: » quanquam per baptismum Christi etiam parvulorum fieri redemptionem libello suo Coelestius in Carthaginensi ecclesia jam confessus est. Sed multi qui eorum perhibentur esse vel fuisse discipuli, hæc mala, quibus fundamenta Christianæ fidei conantur evertere, quacumque possunt, affirmare non cessant. Unde etiamsi Pelagius Coelestiusque correcti sunt, vel se ista nunquam sensisse dicunt, et quæcumque scripta contra eos prolata fuerint sua esse negant, nec est quemadmodum de mendacio convin-

¹ Ephes. i, 14. — ² Luc. xix, 10. — ³ Matth. xxvi, 28.

cantur : generaliter tamen quicumque dogmatizat et affirmat, humanam sibi ac vitanda peccata, et Dei mandata facienda sufficere posse naturam, et eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur : et quicumque negat parvulos per baptismum Christi a perditione liberari, et salutem percipere sempiternam, anathema sit. Quæcumque autem alia eis objiciuntur, non dubitamus venerationem tuam, cum Gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente in eadem causa confecta dicuntur, id iudicaturam unde omnes in Dei misericordia gaudeamus. Ora pro nobis, domine beatissime papa.

EPISTOLA CLXXVI¹.

Domino beatissimo meritoque venerabili, et in Christo honorando papæ INNOCENTIO, SYLVANUS, VALENTINUS, AURELIUS, DONATUS, RESTITUTUS, LUCIANUS, ALYPIUS, AUGUSTINUS, PLACENTIUS, SEVERUS, FORTUNATUS, POSSIDIUS, NOVATUS, SECUNDUS, MAURENTIUS, LEO, FAUSTINIANUS, CRESCONIUS, MALCUS, LITTORIUS, FORTUNATUS, DONATUS, PONTICANUS, SATURNINUS, CRISTONIUS, HONORIUS, LUCIUS, ADEODATUS, PROCESSUS, CRESCONIUS, SECUNDUS, FELIX, ASIATICUS, RUFINIUS, FAUSTINUS, SERVUS, TERENTIUS, CRESCONIUS, SPERANTIUS, QUADRATUS, LUCILLUS, SABINUS, FAUSTINUS, CRESCONIUS, VICTOR, GIGNANTIUS, POSSIDONIUS, ANTONINUS, INNOCENTIUS, PRÆSIDIUS, CRESCENTIUS, FELIX, ANTONIUS, VICTOR, HONORATUS, DONATUS, PETRUS, PRÆSIDIUS, CRESCONIUS, LAMPADIUS, DELPHINUS, ex concilio Milevitano in Domino salutem.

*Milevitani concilii Patres Innocentio, de cohibendis
Pelagianis hæreticis.*

I. QUIA te Dominus gratiæ suæ præcipuo munere in Sede apostolica collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastorem diligentiam, quæsumus adhibere digneris.

II. Nova quippe hæresis et nimium pernicioosa tentat

¹ Alias XCII. quæ autem 176 erat, nunc 240. — Scripta paulo post superiorem.

assurgere inimicorum gratiæ Christi, qui nobis etiam dominicam orationem impiis disputationibus conantur auferre. Cum enim Dominus docuerit ut dicamus, «Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris¹ : » Isti dicunt posse hominem in hac vita præceptis Dei cognitis ad tantam perfectionem justitiæ sine adiutorio gratiæ Salvatoris, per solum liberum voluntatis arbitrium pervenire, ut ei non sit jam necessarium dicere, «Dimitte nobis debita nostra. » Illud vero quod sequitur, «Ne nos inferas in tentationem², » non ita intelligendum tanquam divinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentari dedicamus, sed hoc in nostra esse positum potestate, et ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis, tanquam frustra Apostolus dixerit, «Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei³ : » et, «Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut possitis sustinere⁴. » Frustra etiam Dominus dixerit apostolo Petro, «Rogavi pro te, ne deficiat fides tua⁵ : » et omnibus suis, «Vigilate, et orate, ne intretis in tentationem⁶ : » si hoc totum est potestatis humanæ. Pueros quoque parvulos, etsi nullis innoventur Christianæ gratiæ sacramentis, habituros vitam æternam, nequam præsumptione contendunt, evacuantes quod dicit Apostolus, «Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt⁷ : » et alio loco, «Sicut in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes vivificantur⁸. »

¹ Matth. vi, 12. — ² Ibid. 13. — ³ Rom. ix, 16. — ⁴ 1 Cor. x, 13. — ⁵ Luc. xxii, 32. — ⁶ Matth. xxvi, 41. — ⁷ Rom. v, 12. — ⁸ 1 Cor. xv, 22.

III. Ut ergo alia omittatur, quæ contra sanctas Scripturas plurima disserunt : hæc interim duo, quibus omnino totum quod Christiani sumus nituntur evertere, quæ fidelia corda sustineant, non esse rogandum Deum ut contra peccati malum atque ad operandam justitiam sit noster adiutor, et non opitulari parvulis ad consequendam vitam æternam Christianæ gratiæ Sacramentum? Hæc insinuantes apostolico pectori tuo, non opus habemus multa dicere, et tantam impietatem verbis exaggerare, cum procul dubio te ita promoveant, ut ab eis corrigendis, ne latius serpent, multosque contaminent, vel potius interimant, dum eos sub nomine Christi, a gratia Christi penitus alienant, omnino dissimulare non possis.

IV. Hujus autem perniciosissimi erroris auctores esse perhibentur Pelagius et Coelestius, quos quidem in Ecclesia sanari malumus, quam desperata salute ab Ecclesia resecari, si necessitas nulla compellat. Quorum unus, id est, Coelestius, etiam ad presbyterium in Asia dicitur pervenisse. De quo ante paucos annos, quid gestum fuerit sanctitas tua de Carthaginensi ecclesia melius instruitur. Pelagius vero, sicut a quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur Epistolæ, Jerosolymis constitutus nonnullos fallere asseritur : verumtamen multo plures, qui ejus sensus diligentius indagare potuerunt, adversus eum pro gratia Christi et catholicæ fidei veritate confligunt, sed præcipue sanctus filius tuus, frater et compresbyter frater, Hieronymus.

V. Sed arbitramur adjuvante misericordia Domini Dei nostri, qui te et regere consulentem, et orantem exaudire dignatur, auctoritati sanctitatis tuæ, de sanctarum Scripturarum auctoritate depromptæ, facilius eos, qui tam perversa et perniciose sentiunt, esse cessuros,

ut de correctione potius eorum congratulemur, quam contristemur interitu. Quodlibet autem ipsi eligant, certe vel aliis, quos plurimos possunt, si ab eis dissimuletur, suis laqueis implicare, cernit venerabilitas tua instanter et celeriter providendum. Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensis ecclesiæ et Carthaginensis provinciæ coëpiscopos nostros, quos ad Sedem apostolicam, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus: « Et alia manu: » Memor nostri in Dei gratia augearis, domine beatissime, meritoque venerabilis, et in Christo honorande, sancte pater.

EPISTOLA CLXXVII¹.

Domino beatissimo meritoque honorandissimo fratri INNOCENTIO papæ, AURELIUS, ALYPIUS, AUGUSTINUS, EVODIUS, et POSSIDIUS in Domino salutem.

Aurelius alique tres una cum Augustino episcopi ad Innocentium de Pelagio, retegentes ipsius hæresim, eamque ab apostolica Sede proscribi postulantes.

I. DE CONCILIIIS DUOBUS PROVINCIÆ CARTHAGINENSIS ATQUE NUMIDIÆ AD TUAM SANCTITATEM A NON PARVO EPISCOPORUM NUMERO SUBSCRIPTAS LITTERAS MISIMUS CONTRA INIMICOS GRATIÆ CHRISTI, QUI CONFIDUNT IN VIRTUTE SUA, ET CREATORI NOSTRO QUODAM MODO DICUNT: TU NOS FECISTI HOMINES, JUSTOS AUTEM IPSI NOS FECIMUS. QUI NATURAM HUMANAM

¹ Alias xcv. quæ autem 177 erat, nunc 241. — Scripta circa idem tempus.

ideo dicunt liberam, ne quærant Liberatorem; ideo salvam, ut superfluum judicent Salvatorem. Tantum enim dicunt valentem, ut suis viribus semel in origine suæ creationis acceptis, possit per liberum arbitrium, nihil ulterius adjuvante illius gratia qui creavit, domare et extinguere omnes cupiditates, tentationesque superare: multique eorum insurgunt adversum nos, et dicunt animæ nostræ: « Non est salus illi in Deo ejus¹. » Familia ergo Christi quæ dicit: « Quando infirmor, tunc fortis sum²; » et cui dicit Dominus ejus: « Salus tua ego sum³, » suspensio corde cum timore et tremore adjutorium Domini etiam per charitatem tuæ venerationis expectat.

II. AUDIVIMUS ENIM ESSE IN URBE ROMA, UBI ILLE⁴ DIU VIXIT, NONNULLOS QUI DIVERSIS CAUSIS EI FAVEANT, QUIDAM SCILICET, QUIA EIS TALIA PERSUASISSE PERHIBETUR, PLURES VERO, QUI EUM TALIA SENTIRE NON CREDUNT; PRÆSERTIM QUIA IN ORIENTE, UBI DEGIT, GESTA⁵ ECCLESIASTICA FACTA ESSE JACTANTUR, QUIBUS PUTATUR ESSE PURGATUS: UBI QUIDEM SI EPISCOPI EUM CATHOLICUM PRONUNTIARUNT, NON OB ALIUD FACTUM ESSE CREDENDUM EST, NISI QUIA SE DIXIT DEI GRATIAM CONFITERI, ET ITA POSSE HOMINEM SUO LABORE AC VOLUNTATE JUSTE VIVERE, UT AD HOC ADJUvari DEI GRATIA NON NEGARET. HIS ENIM AUDITIS VERBIS, CATHOLICI ANTISTITES NULLAM ALIAM DEI GRATIAM INTELLIGERE POTUERUNT, NISI QUAM IN LIBRIS DEI LEGERE, ET POPULIS DEI PRÆDICARE CONSUEVERUNT. EAM UTIQUE DE QUÀ DICIT APOSTOLUS: « Non irritam facio gratiam » DEI. NAM SI PER LEGEM JUSTITIA, ERGO CHRISTUS GRATIS » MORTUUS EST⁶: » SINE DUBIO GRATIAM, QUÀ JUSTIFICAMUR AB INIQUITATE, ET QUÀ SALVAMUR AB INFIRMITATE; NON QUÀ CREATI SUMUS CUM PROPRIA VOLUNTATE. NAM SI INTELLEXISSENT ILLI EPISCOPI EAM ILLUM DICERE GRATIAM, QUAM ETIAM

¹ Psal. III, 3. — ² 2 Cor. XII, 10. — ³ Psal. XXXIV, 3. — ⁴ Pelagius. — ⁵ Diospolitanae synodi. — ⁶ Galat. II, 21.